

Σύμφωνο της Κοπεγχάγης: αποτυχία ή ένα πρώτο βήμα;

Φεβρουάριος 2010

© WWF Ελλάς, 2010

Για περισσότερες πληροφορίες

Αχιλλέας Πληθάρας, υπεύθυνος εκστρατειών πολιτικής, WWF Ελλάς, a.plitharas@wwf.gr; 210 3314893

ΤΟ ΚΑΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ

Σύμφωνο της Κοπεγχάγης: αποτυχία ή ένα πρώτο βήμα;

Μετά τη συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης για το κλίμα, ο πλανήτης εξακολουθεί να χρειάζεται μια δίκαιη, φιλόδοξη και νομικά δεσμευτική συμφωνία που θα προστατεύσει τους ανθρώπους και τη φύση από την επελαύνουσα κλιματική αλλαγή. Αυτή η έκθεση εντοπίζει τα επόμενα βήματα που πρέπει να αναλάβουν οι κυβερνήσεις έτσι ώστε να καταλήξουν σε μια καλή νέα συνθήκη για το κλίμα.

Αρχικά, εξετάζει το αποτέλεσμα της Κοπεγχάγης, τις αδυναμίες και τα ισχυρά σημεία του Συμφώνου της Κοπεγχάγης. Στη συνέχεια, υποδεικνύει τον τρόπο που το Σύμφωνο θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την πρόοδο των κλιματικών διαπραγματεύσεων. Τέλος, η έκθεση εντοπίζει μερικές παραμέτρους αξιολόγησης της επάρκειας των στόχων που κάθε χώρα θα θέσει στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων.

Περίληψη

Το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης απέχει από το να χαρακτηριστεί μια δίκαιη, φιλόδοξη και δεσμευτική συμφωνία. Τα περιεχόμενα του αφήνουν ανοιχτά σχεδόν όλα τα φλέγοντα ζητήματα και δεν χαρακτηρίζονται από διάθεση συναίνεσης και επίδειξης πολιτικής ηγεσίας. Το WWF Ελλάς, όμως, πιστεύει πως στην παρούσα φάση δεν έχουμε την πολυτέλεια να αγνοήσουμε το συγκεκριμένο κείμενο. Κατά την άποψη του WWF Ελλάς, το «άνευρο» Σύμφωνο θα μπορούσε να βοηθήσει τις διαπραγματεύσεις στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών και να αποτελέσει ένα πρώτο βήμα για την πολυπόθητη καλή συμφωνία. Θα πρέπει βέβαια να καταρτιστεί άμεσα και δοθεί δημόσια εκ μέρους του ΟΗΕ ένα πλάνο εργασιών για τις κλιματικές διαπραγματεύσεις που θα λάβουν χώρα το 2010.

Το Σύμφωνο απαιτούσε από τα κράτη να καταθέσουν τους στόχους/δράσεις μείωσης των εκπομπών του έως τις 31 Ιανουαρίου 2010 ή όσο το συντομότερο δυνατό. Δυστυχώς, οι δεσμεύσεις των κρατών, όπως προκύπτουν από τους στόχους που κατέθεσαν, διατηρήθηκαν στα ίδια ανεπαρκή επίπεδα και δεν δίνουν καμιά νέα πνοή στις διαπραγματεύσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι το περιβαλλοντικό πρόγραμμα του ΟΗΕ (UNEP) εξέδωσε, το Φεβρουάριο του 2010, ανακοίνωση¹ με την οποία τονίζει ότι οι δεσμεύσεις των κρατών αδυνατούν να συγκρατήσουν την αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2° C.

Η υποβολή των στόχων εκ μέρους των κρατών θα έπρεπε να διέπεται από τον υπέρτατο στόχο διατήρησης της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2° C, έναν στόχο που ούτως ή άλλως περιέχεται στο Σύμφωνο. Παρόλα αυτά, σήμερα, παραμένει μεγάλο το χάσμα που χωρίζει τις δεσμεύσεις των κρατών από τις απαιτούμενες μειώσεις. Πρόσφατες επίσημες μετρήσεις δείχνουν ότι το χάσμα μείωσης των εκπομπών το 2020 κυμαίνεται μεταξύ 2 και 5 δις τόνους CO₂eq. Για να γίνει κατανοητό, σημειώνεται πως οι συνολικές εκπομπές της ΕΕ27 το 2007 ήταν περίπου 5 δις τόνοι CO₂eq. Δυστυχώς, υπάρχουν φόβοι πως το συνολικό χάσμα ίσως είναι ακόμα μεγαλύτερο καθώς οι πρόσφατες εκτιμήσεις βασίζονται σε εξαιρετικά αισιόδοξες προβλέψεις για το ρυθμό μείωσης των εκπομπών. Αξίζει να τονιστεί πως οι διάφορες μελέτες που έχουν γίνει για την πρόβλεψη των εκπομπών αγνοούν μια σειρά από «παραθυράκια» στην καταμέτρηση των εκπομπών, τα οποία μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την αξιοπιστία των

¹ <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=612&ArticleID=6472&l=en&t=long>

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ

μελλοντικών προβλέψεων. Αυτό μπορεί να αυξήσει το χάσμα, σύμφωνα με εκτιμήσεις του WWF, κατά επιπλέον 2 έως 3 δις τόνους CO₂eq.

Για να μπει ο πλανήτης σε μια «ασφαλή τροχιά», οι κυβερνήσεις οφείλουν να δράσουν άμεσα και να κλείσουν τα κενά, παραδίδοντας τους «χαμένους τόνους διοξειδίου του άνθρακα». Αυτό συνεπάγεται πιο φιλόδοξους στόχους, δράσεις για την επίλυση των προβλημάτων και δημιουργία πραγματικών και στιβαρών σχεδίων δράσης. Μόνο έτσι μπορούμε να οδηγηθούμε σε μια καλή κλιματική συμφωνία.

Τα κράτη θα πρέπει επίσης να φροντίσουν να καταστήσουν λειτουργικά άρτιους τους μηχανισμούς, τις οδηγίες και τους κανόνες χρηματοδότησης που περιέχονται στο Σύμφωνο. Θα πρέπει τέλος να δώσουν έμφαση σε θέματα προσαρμογής και στην χρηματοδότηση αυτής. Πρόκειται για τομείς που, δυστυχώς, το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης αγνόησε εν πολλοίς, αν και αποτελούν θέματα προτεραιότητας για τις περισσότερες φτωχές και ευπαθείς τρίτες χώρες.

1. Το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης – δυνατά και αδύνατα σημεία

Το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων στην Κοπεγχάγη αποτελείται από τρία βασικά συστατικά: Μια πολιτική δήλωση που ονομάστηκε «Σύμφωνο της Κοπεγχάγης», δυο κείμενα διαπραγματεύσεων στις δυο ad-hoc ομάδες εργασίας για την μείωση των εκπομπών από τις ανεπτυγμένες χώρες και την μακροχρόνια συνεργατική δράση των κρατών του κόσμου, και μια «εντολή» συνέχισης των διαπραγματεύσεων σε αυτές τις ομάδες για έναν ακόμα χρόνο.

Στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα της Σύμβασης Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) μπορεί να θεωρηθεί πως το Σύμφωνο έχει ένα αμφίβολο νομικό καθεστώς και δεν τυγχάνει της πολιτικής στήριξης αρκετών εκ των μερών της UNFCCC. Μάλιστα το Σύμφωνο έχει ευρέως κατηγορηθεί για ανεπάρκεια ακόμα και από χώρες που αν και το υπέγραψαν δήλωσαν στη συνέχεια την αντίθεση και απογοήτευσή τους. Πράγματι, το Σύμφωνο είναι αδύναμο και απογοητευτικό σε θέματα όπως η προσαρμογή και η χρηματοδότησή της. Δεν αναφέρει, επίσης, πως οι ανεπτυγμένες χώρες θα βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες να αντιμετωπίσουν τις παρούσες και μελλοντικές αλλαγές του κλίματος.

Σε γενικές γραμμές το Σύμφωνο μπορεί να θεωρηθεί ως μια «πολιτική αποτυχία», με εξαίρεση την αναφορά διατήρησης της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2° C (αν και δεν αναφέρεται η βάση σύγκρισης, δηλαδή σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα). Παρόλα αυτά, παρέχει -υπό προϋποθέσεις- κάποιες ευκαιρίες για επίτευξη προόδου σε μερικά δύσκολα και καιρία σημεία. Αυτά είναι:

- Διαφάνεια στους στόχους μείωσης των εκπομπών από τις αναπτυσσόμενες χώρες, και καταγραφή και επαλήθευση των μειώσεων κάτω από ξεκάθαρες και αποσαφηνισμένες οδηγίες,
- Διαφάνεια στους διεθνείς μηχανισμούς χρηματοδότησης των αναπτυσσόμενων χωρών για την μείωση των εκπομπών τους (μολονότι δεν είναι ξεκάθαρο αν πρόκειται για νέα και επιπρόσθετη χρηματοδότηση, αν αφορά μόνο τις λιγότερο ανεπτυγμένες και πιο ευάλωτες χώρες, και αν πρόκειται να δοθούν πόροι και για δράσεις προσαρμογής)

Το Σύμφωνο αναφέρει επίσης, μια σειρά νέων δράσεων και εργαλείων που θα δημιουργηθούν ή θα παραδοθούν:

- Ένας μηχανισμός για την υποστήριξη των δράσεων μείωσης των εκπομπών από την αποδάσωση (REDD-plus), επιτρέποντας την κίνηση πόρων από τις ανεπτυγμένες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για αυτόν τον σκοπό
- Νέοι και επιπρόσθετοι οικονομικοί πόροι για τις αναπτυσσόμενες χώρες, προσεγγίζοντας συνολικά τα \$30 δις για την περίοδο 2010-2012 και τα \$100 δις ετησίως για την περίοδο 2013-2020

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ

- Μια ομάδα υψηλού επιπέδου, υπόλογη και υπό την καθοδήγηση της Συνδιάσκεψης των Μερών (COP) της UNFCCC, που θα εξετάσει την συνεισφορά των πιθανών πηγών χρηματοδότησης στα έσοδα που απαιτούνται ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι (εξετάζοντας παράλληλα εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης)
- Ένα μηχανισμό τεχνολογίας που θα επιταχύνει την ανάπτυξη και διάχυση τεχνολογιών, ως υποστηρικτικά μέτρα για την προσαρμογή και την μείωση των εκπομπών
- Οδηγίες που θα υιοθετηθούν από την COP, οι οποίες θα διασφαλίσουν ότι οι κλιματικές δράσεις κάθε χώρας μπορούν να μετρηθούν, καταγραφούν και επαληθευθούν σε διεθνές επίπεδο
- Ένα «Πράσινο Κλιματικό Ταμείο της Κοπεγχάγης», υπό την αιγίδα της UNFCCC

2. Μπορεί το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης να αποτελέσει ένα βήμα εμπρός;

Το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης, όπως έχει δημοσιοποιηθεί, δεν αποτελεί μια καλή, φιλόδοξη και δεσμευτική συμφωνία. Αν όμως οι κυβερνήσεις φροντίσουν να πατήσουν πάνω σε αυτό και επανεκκινήσουν τις διαπραγματεύσεις δίδοντας έμφαση στην επίλυση των άλυτων ζητημάτων, τότε το Σύμφωνο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα βήμα προς την συμφωνία που επιζητεί το WWF αλλά και εκατομμύρια άνθρωποι από όλο τον κόσμο.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι κάθε χρονιά καθυστέρησης αποτελεί δυσβάσταχτο βάρος για την ανθρωπότητα, σε οικονομικούς και οικολογικούς όρους, κρίνεται απαραίτητη η εστίαση των διαπραγματεύσεων σε μια συμφωνία που θα διασφαλίσει την επιβίωση εθνών, κοινοτήτων, ειδών βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων.

Οι επιδιώξεις του WWF και οι απαιτήσεις του πλανήτη για μια καλή συμφωνία δεν έχουν αλλάξει, αντιθέτως καθίστανται ολοένα και πιο επιτακτικές. Η κλιματική συμφωνία πρέπει να διασφαλίσει πως οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου θα φτάσουν στο μέγιστο αρκετά πριν το 2017 για να αρχίσουν έπειτα να μειώνονται τάχιστα. Θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει πως η παγκόσμια θερμοκρασία δεν θα αυξηθεί πάνω από τους 2° C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, και τελικά σε μεσομακροπρόθεσμο επίπεδο να μην ξεπεράσει τους 1,5° C. Θα πρέπει επιπλέον να διασφαλίσει και να υποστηρίξει μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή για τους αδύνατους του κόσμου που πλήττονται από τις αλλαγές στο παγκόσμιο κλίμα.

Τηρώντας την συμφωνία

Το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης μπορεί να ανοίξει το δρόμο αν και εφόσον οι κυβερνήσεις φροντίσουν να ενδυναμώσουν μερικές καλές ιδέες που περιέχονται σε αυτό και τελικά να τις συμπεριλάβουν σε μια νομικά δεσμευτική συμφωνία υπό την αιγίδα της UNFCCC. Υπάρχουν για παράδειγμα, κενά παραρτήματα στο Σύμφωνο, όπου καλούνται οι χώρες να συμπληρώσουν τις δράσεις και τους στόχους τους.

Τα κράτη έπρεπε να υποβάλλουν στην UNFCCC, έως τις 31 Ιανουαρίου, τα πλέον πρόσφατα και πλέον φιλόδοξα σχέδιά τους για την μείωση των εκπομπών. Δυστυχώς, οι στόχοι που κατατέθηκαν δεν βοηθούν στην επαναφορά του κλίματος εμπιστοσύνης στις διαπραγματεύσεις.

Αυτό που πλέον απαιτείται επιτακτικά είναι η ανάληψη πρωτοβουλίας εκ μέρους της UNFCCC. Η γραμματεία της UNFCCC θα πρέπει να αξιολογήσει τους υποβληθέντες στόχους και να αναφέρει την συμβατότητά τους με τον υπέρτατο στόχο των 2° C, τον στόχο δηλαδή που περιέχεται στο Σύμφωνο. Αυτό θα πρέπει να γίνει όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, και σίγουρα πριν την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων που θα γίνει στην Βόννη, τον Απρίλιο. Η επιθεώρηση των στόχων κρίνεται αναγκαία ώστε να διασφαλιστεί πως οι δεσμεύσεις των χωρών κινούνται στα απαραίτητα πλαίσια.

Λαμβάνοντας υπόψη τις αρχικές εκτιμήσεις του UNEP (δείτε πιο πάνω) είναι ξεκάθαρο πως οι στόχοι των χωρών δεν επαρκούν για την επίτευξη του στόχου των 2° C. Η UNFCCC θα πρέπει να φέρει -μέσα από μια ενδελεχή αξιολόγηση- τα κράτη προ των ευθυνών τους δείχνοντας τους την ανεπάρκεια των δεσμεύσεων τους.

Το Σύμφωνο επιτάσσει επίσης την λήψη νέων μέτρων και εργαλείων, όπως ένα νέο ταμείο για τις κλιματικές δράσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες, μια ομάδα υψηλού επιπέδου που θα ενημερώνει για τις χρηματοδοτικές επιλογές, καθώς και καταβολή προσπαθειών για την καταπολέμηση της αποδάσωσης. Οι κυβερνήσεις πρέπει να θέσουν ως προτεραιότητα την μετατροπή αυτών των θεωρητικών εργαλείων σε πραγματικές δράσεις.

Παρέχοντας στήριξη στους πλέον ευάλωτους

Μια βασική ανησυχία μεταξύ των λιγότερο ανεπτυγμένων και των ευάλωτων κρατών είναι η αναποτελεσματική και απογοητευτική γλώσσα που χρησιμοποιείται στο Σύμφωνο για την προσαρμογή και την χρηματοδότηση των δράσεων προσαρμογής. Μάλιστα, είναι ιδιαίτερα προβληματικό το γεγονός πως στο Σύμφωνο δεν διαχωρίζεται η «χρηματοδότηση της προσαρμογής» από την «χρηματοδότηση των μέτρων αντιμετώπισης (δηλαδή την παροχή στήριξης σε κράτη όπως η Σαουδική Αραβία που ζητούν πόρους για να αντισταθμίσουν την μείωση των πωλήσεων πετρελαίου)».

Το WWF πιστεύει πως οι ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να διαβεβαιώσουν άμεσα ότι η κλιματική χρηματοδότηση (όπως αναφέρεται στο Σύμφωνο) αφορά τόσο δράσεις μείωσης εκπομπών, όσο και δράσεις προσαρμογής στις αναπτυσσόμενες χώρες, επιβεβαιώνοντας συνάμα ότι αυτή η χρηματοδότηση θα είναι «νέα και επιπρόσθετη», δηλαδή πρόσθετη της τωρινής οικονομικής βοήθειας.

Επιπλέον, τα κράτη πρέπει να διασφαλίσουν ότι η γλώσσα που θα χρησιμοποιήσουν για τα «μέτρα αντιμετώπισης» δεν θα αποτρέψει την άμεση παροχή πόρων στις πλέον ευάλωτες χώρες, όπως είναι τα μικρά νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού ή οι αφρικανικές χώρες.

Ενισχύοντας τις διαδικασίες των Ηνωμένων Εθνών

Μερικοί πολιτικοί και σχολιαστές επέλεξαν να αποδώσουν ευθύνες για το αδύναμο αποτέλεσμα της Κοπεγχάγης μόνο στις διαδικασίες των Ηνωμένων Εθνών, επικαλούμενοι την δυσκολία επίλυσης τέτοιων πολιτικά φορτισμένων και τεχνικά πολύπλοκων ζητημάτων εντός «περιοριστικών φόρουμ», όπως αυτό των Ηνωμένων Εθνών.

Η αλήθεια είναι, όμως, ότι τα εναλλακτικά «φόρουμ» που προτείνονται αντί των διαδικασιών του ΟΗΕ (π.χ. G8, G20, διμερείς συναντήσεις κ.α.) έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα αναποτελεσματικά και χρονοβόρα. Υπάρχουν παραδείγματα από ατέρμονες συναντήσεις τέτοιων ομάδων, σε επίπεδο αρχηγών κρατών, που απέτυχαν να επιλύσουν ζητήματα σχετιζόμενα με την κλιματική αλλαγή.

Κατά το WWF, η αποτυχία δεν οφείλεται στις διαδικασίες της UNFCCC, αλλά στην έλλειψη διάθεσης και αποφασιστικότητας εκ μέρους των κρατών ώστε να προχωρήσουν ουσιαστικά οι συζητήσεις.

Προχωρώντας προς τα εμπρός, το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης μπορεί υπό προϋποθέσεις να αποτελέσει την έναρξη μιας διαφανούς διαδικασίας που θα ασχοληθεί με την εφαρμογή φιλόδοξων και πραγματικών μέτρων, φροντίζοντας συνάμα να «σπάσει» μερικές πολιτικές αγκυλώσεις. Οι χώρες του ΟΗΕ πρέπει να εστιάσουν στην μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων των λογής διαπραγματεύσεων, δημιουργώντας μια νέα αρχή στα πλαίσια της UNFCCC ώστε να ολοκληρωθεί σύντομα μια καλή συμφωνία.

ΤΟ ΚΑΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ

Ένα Σύμφωνο για να ξεπεραστούν οι διαφωνίες

Οι διαπραγματεύσεις στις δυο ad-hoc ομάδες εργασίας του ΟΗΕ –για την μακροπρόθεσμη συνεργατική δράση (AWG-LCA) και για την μείωση των εκπομπών από τις ανεπτυγμένες χώρες που υπέγραψαν το Πρωτόκολλο του Κιότο (AWG-KP)- κατέληξαν στην Κοπεγχάγη σε αντίστοιχα προσχέδια κείμενων, τα οποία θα αποτελέσουν την βάση των διαπραγματεύσεων που θα λάβουν χώρα εντός του 2010. Τα συγκεκριμένα προσχέδια περιέχουν εξαιρετικά πολλές «αγκύλες»², δείγμα των διαφωνιών μεταξύ των κρατών επί διαφόρων προτάσεων. Παρόλα αυτά, τα προσχέδια περιέχουν σε ένα μεγάλο βαθμό τις επιλογές που χρειάζονται ώστε να δημιουργηθεί μια καλή συμφωνία σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Επίσης, το βασικό κείμενο που θεσπίστηκε από την προεδρία της AWG-LCA στην Κοπεγχάγη είναι μίαν ακόμη καλή βάση για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων, σε συνδυασμό με άλλα επιμέρους κείμενα που έχουν προκύψει κατά τη διάρκεια των συζητήσεων στην Κοπεγχάγη. Όλα αυτά τα κείμενα μπορούν να ανανεωθούν περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη την πρόοδο που έχει επιτευχθεί με το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν να ξεπεραστούν οι διαφωνίες μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που έχουν οδηγήσει σε αδιέξοδο τις διαπραγματεύσεις.

Ως κείμενο, το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης απέχει πολύ από αυτό που χρειάζονται. Θα γίνει όμως ένα χρήσιμο εργαλείο αν χρησιμοποιηθεί ως μέσο για το ξεκλείδωμα των συζητήσεων, προκειμένου να φτάσουμε σε μια πληρέστερη και πιο φιλόδοξη συμφωνία στο πλαίσιο της UNFCCC, το αργότερο έως το τέλος του 2010.

Για να γίνει αυτό απαιτείται επίδειξη ηγετικής στάσης. Οι πολιτικοί ηγέτες πρέπει να αναλάβουν την πλήρη ευθύνη για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων, δίνοντας παράλληλα στους διαπραγματευτές τους σαφείς και ισχυρές εντολές που θα εξασφαλίσουν την επίλυση των ακανθωδών ζητημάτων. Πρέπει επίσης να δεσμευθούν για το επιτυχές κλείσιμο των εργασιών που απέτυχαν να ολοκληρώσουν στην Κοπεγχάγη. Η δουλειά τους, ως ηγέτες, δεν έχει ακόμη τελειώσει.

Τα πιο σημαντικά άμεσα βήματα

Εν ολίγοις, οι βασικές άμεσες ενέργειες που μπορούν να δώσουν νέο τόνο στις διαπραγματεύσεις και να οδηγήσουν σε μια δίκαιη, φιλόδοξη και δεσμευτική συμφωνία είναι:

- Άμεση αξιολόγηση από την UNFCCC των στόχων που υποβλήθηκαν από τα κράτη και δημοσίευση της αξιολόγησης πριν την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων, ώστε να φανεί ξεκάθαρα πως οι στόχοι δεν συμβαδίζουν με την ανάγκη διατήρησης της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2^ο C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα
- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να αναλάβουν άμεσα δράση ώστε να επιδείξουν ότι σέβονται τα όσα περιέχονται στο Σύμφωνο. Αυτό θα γίνει με την επίδειξη σοβαρής προόδου για την λειτουργικότητα των μηχανισμών χρηματοδότησης καθώς και για την εφαρμογή οδηγιών σχετικά με την παρακολούθηση, καταγραφή και επαλήθευση των δράσεων μείωσης των εκπομπών, χρηματοδότησης και τεχνολογικής στήριξης
- Το Μεξικό, ως οικοδεσπότης της ερχόμενης COP16, η γραμματεία της UNFCCC και τα κράτη θα πρέπει να θεσπίσουν επείγοντως ένα σχέδιο εργασιών και χρονοδιάγραμμα για τις συνεδριάσεις που θα λάβουν χώρα το 2010, στα πλαίσια της UNFCCC. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει τη θέσπιση ενδιάμεσων προθεσμιών για την επίτευξη συμφωνίας σε βασικά ζητήματα καθώς και για τον καθορισμό της νομικής μορφής της τελικής συμφωνίας.

² Ο όρος «αγκύλες» είναι κυριολεκτικός. Τα σημεία στα κείμενα διαπραγματεύσεων, για τα οποία δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των κρατών, παραμένουν λευκά και επισημαίνονται με αγκύλες. Όσο πιο πολλές οι αγκύλες, τόσο πιο πολλές οι διαφωνίες για τα περιεχόμενα των προσχεδίων

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ

3. Οι τρέχουσες δεσμεύσεις συμβαδίζουν με το στόχο των 2° C;

Βασικό σημείο στο Σύμφωνο της Κοπεγχάγης αποτελεί ο στόχος συγκράτησης της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2° C. Υποτίθεται πως οι δράσεις που έπρεπε να υποβάλλουν τα κράτη έως τις 31 Ιανουαρίου θα υπάκουαν στα κελεύσματα της επιστήμης. Ωστόσο, με λύπη διαπιστώνεται πως οι δράσεις και οι στόχοι που υποσχέθηκαν οι χώρες πριν, κατά τη διάρκεια, αλλά και αμέσως μετά την Κοπεγχάγη δεν θα επιτύχουν το στόχο των 2° C.

Μέχρι στιγμής έχουν δημοσιευθεί τρεις αξιόπιστες μελέτες για την αξιολόγηση των στόχων κάθε κράτους και τη συνάφειά τους με την ανάγκη αποφυγής των χειρότερων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Και οι τρεις μελέτες³ καταλήγουν σε ένα κοινό μήνυμα: ο κόσμος δεν βρίσκεται στην σωστή πορεία που θα διασφαλίσει ότι η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας δεν θα υπερβεί τους 2° C. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται και από μια εσωτερική αξιολόγηση της UNFCCC που διέρρευσε κατά τη διάρκεια των συζητήσεων στην Κοπεγχάγη, αλλά και από την πρόσφατη ανακοίνωση του UNEP.

Για την ακρίβεια, διάφορες αξιολογήσεις καταλήγουν στο συμπέρασμα πως ο κόσμος οδηγείται σε μια αύξηση της θερμοκρασίας αρκετά πάνω από τους 3° C, βάσει των σημερινών δεσμεύσεων.

Αγνοούνται: 2 δις τόνοι, 5 δις τόνοι ή ακόμα περισσότεροι

Οι τρεις προαναφερόμενες μελέτες χρησιμοποιούν ένα κοινό σημείο αναφοράς –συγκλίνουν στο συμπέρασμα πως οι παγκόσμιες εκπομπές το 2020 θα πρέπει να είναι το πολύ 44 δις τόνοι CO₂eq, έτσι ώστε να έχουμε 50% πιθανότητες να μείνουμε κάτω από τους 2° C. Είναι εμφανές πως απαιτούνται μεγαλύτερες μειώσεις εκπομπών προκειμένου να αυξηθεί αυτή η πιθανότητα. Όμως, το 2005, οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου ήταν ήδη 45 δις τόνοι, ενώ σήμερα έχουν αυξηθεί ακόμα περισσότερο. Έτσι εύλογα καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως αυτό που απαιτείται είναι η κορύφωση των παγκόσμιων εκπομπών πολύ πριν το 2020 (για την ακρίβεια πολύ πριν το 2017) για να αρχίσουν στη συνέχεια να μειώνονται ραγδαία.

Η μελέτη Στερν/UNEP είναι πιο αισιόδοξη καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι το χάσμα μεταξύ του στόχου των 44 δις τόνων και των πιο φιλόδοξων δεσμεύσεων που έχουν μέχρι στιγμής υποσχεθεί οι χώρες είναι περίπου 2 δις τόνοι (ποσότητα που ισοδυναμεί με τις ετήσιες εκπομπές της Ρωσίας). Οι άλλες δυο μελέτες εντόπισαν διαφορά τουλάχιστον 5 δις τόνων το 2020.

Κλείστε το χάσμα των στόχων, κλείστε το χάσμα των πόρων

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πως οι τρεις μελέτες υιοθετούν μερικές αισιόδοξες υποθέσεις. Πρώτον, υποθέτουν ότι όλες οι χώρες θα υιοθετήσουν τις πιο φιλόδοξες δεσμεύσεις τους, αν και αυτό μπορεί να μην ισχύει. Πριν την Κοπεγχάγη πολλές χώρες κατέθεσαν διαφορετικές προτάσεις. Για παράδειγμα, η ΕΕ δεσμεύτηκε για μείωση των εκπομπών κατά 20% έως το 2020 και δήλωσε ότι θα αυξήσει το στόχο στο 30% αν άλλες ανεπτυγμένες χώρες καταβάλλουν παρόμοιες προσπάθειες και αν οι αναδυόμενες οικονομίες προχωρήσουν σε ουσιαστικές δράσεις. Το 30% είναι ο πιο φιλόδοξος στόχος που προτείνει η ΕΕ, αλλά μέχρι στιγμής πορεύεται με το λιγότερο φιλόδοξο στόχο του 20%. Εννοείται ότι αν οι χώρες προβούν σε υλοποίηση των λιγότερο φιλόδοξων προτάσεών τους, τότε το χάσμα στην μείωση των εκπομπών θα γίνει ακόμα μεγαλύτερο.

Οι μελέτες υποθέτουν επίσης ότι οι ανεπτυγμένες χώρες θα παρέχουν ικανοποιητική «νέα και επιπρόσθετη» χρηματοδότηση για να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να μειώσουν ουσιαστικά τις εκπομπές τους. Αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες έχουν προβεί σε δεσμεύσεις για

³ Οι τρεις μελέτες προέρχονται από: 1. Το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του ΟΗΕ (UNEP) και τον Νικόλας Στερν (Action and ambition for a global deal in Copenhagen, <http://www.unep.org/pdf/climatechange/ActionAndAmbitionForGlobalDealInCopenhagen.pdf>), 2. Την McKinsey (Taking stock – the emission levels implied by the current proposals for Copenhagen, http://www.project-catalyst.info/images/publications/taking_stock.pdf), 3. Την Ecofys και το Ινστιτούτο του Potsdam για την κλιματική αλλαγή (Copenhagen climate deal – how to close the gap?, http://www.climateactiontracker.org/briefing_paper.pdf)

ΤΟ ΚΑΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ

την μείωση των εκπομπών, η φιλοδοξία των οποίων εξαρτάται από την οικονομική και τεχνική βοήθεια που θα δεχθούν. Για παράδειγμα, η Ινδονησία δήλωσε ότι θα μειώσει τις εκπομπές έως το 2020 κατά 26% σε σχέση με τα σενάρια αναμενόμενης εξέλιξης, χωρίς να δεχθεί καμιά βοήθεια. Ζητάει όμως σημαντική οικονομική βοήθεια ώστε να αυξήσει το στόχο της σε 41%.

Στην πραγματικότητα, η χρηματοδότηση παραμένει ένα αιχμηρό σημείο στις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Αν δεν εξασφαλιστούν ασφαλείς, προβλέψιμοι και επιπρόσθετοι οικονομικοί πόροι τότε είναι αρκετά αισιόδοξο να πιστέψουμε πως οι αναπτυσσόμενες χώρες θα επιτύχουν το μέγιστο των δεσμεύσεων τους. Επομένως, οι ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να κλείσουν το χάσμα στην χρηματοδότηση και έτσι να ενθαρρύνουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να καταβάλουν πιο φιλόδοξες προσπάθειες. Κάνοντας αυτό, και παράλληλα φροντίζοντας για την διοχέτευση πόρων υπέρ της προσαρμογής των αναπτυσσόμενων κρατών, οι ανεπτυγμένες χώρες θα βοηθήσουν στην επανάκτηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών του ΟΗΕ.

Τα «παραθυράκια» μπορεί να μεγαλώσουν σημαντικά το χάσμα

Ωστόσο, ακόμα και αν όλες οι χώρες (ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες) συμφωνήσουν σε μια πραγματική παγκόσμια προσπάθεια με εξασφαλισμένη πολιτική βούληση και χρηματοδότηση δεν είναι σίγουρο ότι θα επιτευχθεί ο στόχος των 2° C. Αυτό οφείλεται στα «παραθυράκια» που κρύβονται εντός των κειμένων διαπραγμάτευσης, τα οποία ενδέχεται να μεγαλώσουν ακόμα περισσότερο το χάσμα.

Οι τρεις προαναφερόμενες μελέτες υποθέτουν ότι αυτά τα κενά θα κλείσουν. Ωστόσο, στην Κοπεγχάγη τα κράτη απέτυχαν να συμφωνήσουν στους τρόπους που κάτι τέτοιο θα επιτευχθεί, ενώ το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης δεν προσφέρει καμιά διαβεβαίωση για αυτό.

Αν δεν κλείσουν, όμως, τα κενά ασφαλείας θα διαταράξουν την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα μιας μελλοντικής συμφωνίας μείωσης των εκπομπών. Τέτοια κενά σχετίζονται με τον πολιτικό σχεδιασμό και την καταμέτρηση των δράσεων που ενδέχεται να επιτρέψουν στις χώρες να προσμετρούν πλασματικές μειώσεις των εκπομπών, με άλλα λόγια να επιτρέψουν μια αυτοακύρωση των προσπαθειών.

Το μέγεθος όλων των κενών είναι δύσκολο να αποτιμηθεί, παρόλα αυτά για κάποια από αυτά υπάρχουν μερικές ποσοτικές ενδείξεις. Το WWF υπολόγισε ότι μερικά κενά ενδέχεται να επιφέρουν άνοιγμα του χάσματος στη μείωση των εκπομπών της τάξης των 2-3 δις τόνων CO₂eq έως το 2020.

Τα μεγαλύτερα κενά και το εκτιμώμενο μέγεθός τους

Το πρόβλημα του καυτού αέρα – επιπρόσθετες Καταλογισμένες Ποσοτικές Μονάδες (AAUs)

Μέγεθος κενού: περίπου 1,4 δις τόνοι CO₂eq ετησίως

Αυτό το κενό σχετίζεται με τους γενναιόδωρους στόχους μείωσης των εκπομπών που δόθηκαν στη Ρωσία και τις πρώην ανατολικές χώρες στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Αυτοί οι στόχοι, που καλύπτουν την περίοδο 2008-2012 ήταν πολύ ήπιοι, ή με άλλα λόγια έδιναν το δικαίωμα στις χώρες αυτές να εκπέμπουν πολύ περισσότερες εκπομπές από ότι προβλέπονταν στα σενάρια αναμενόμενης εξέλιξης. Αυτά τα δικαιώματα εκπομπών καλούνται Καταλογισμένες Ποσοτικές Μονάδες (AAUs) και ο μεγάλος αριθμός των μονάδων καλείται περιπαικτικά «καυτός αέρας». Πλέον είναι ξεκάθαρο ότι οι ανατολικές χώρες θα εκπέμπουν την περίοδο 2008-2012 τουλάχιστον 11 δις τόνους CO₂eq λιγότερους από ότι οι στόχοι τους στα πλαίσια του Κιότο. Δυστυχώς, βάσει των προβλεπόμενων στο Πρωτόκολλο του Κιότο υπάρχει η δυνατότητα αυτά τα δικαιώματα να μεταφερθούν και στην επόμενη δεσμευτική περίοδο. Αν δεχθούμε ότι η επόμενη δεσμευτική περίοδος θα αφορά το χρονικό διάστημα 2013-2020, τότε προκύπτει ότι οι AAUs θα ανέλθουν σε περίπου 1,4 δις τόνους CO₂eq ετησίως. Με άλλα λόγια, κάθε χρόνο θα δίνεται το δικαίωμα να εκπέμπονται 1,4 δις τόνοι χωρίς αυτοί να περιλαμβάνονται στους στόχους μείωσης των εκπομπών των κρατών. Κάτι τέτοιο θα επιφέρει μόνο πλασματικές μειώσεις των εκπομπών και όχι πραγματικές μειώσεις μέσα από πραγματικές δράσεις.

Κανόνες καταμέτρησης των εκπομπών από LULUCF

Μέγεθος κενού: περίπου 1 δις τόνοι CO₂eq ετησίως

Αν δημιουργηθούν αξιόπιστοι κανόνες για την καταμέτρηση των εκπομπών από την χρήση γης, την αλλαγή χρήσης και την δασοπονία (LULUCF) τότε μπορεί να ενθαρρυνθούν η βιώσιμη δασική διαχείριση και η περιβαλλοντικά βιώσιμη γεωργία και παράλληλα να μετρηθούν με σιγουριά οι μειώσεις των εκπομπών από αυτούς τους τομείς. Σήμερα, όμως, οι κανόνες καταμέτρησης των εκπομπών από LULUCF δεν δημιουργούν αίσθημα αξιοπιστίας, καθώς δεν ανταποκρίνονται σε πραγματικές μειώσεις. Εάν το κενό διατηρηθεί στην μελλοντική συμφωνία τότε θα επιφέρει ακόμα ένα μεγάλο πλήγμα και θα δημιουργήσει ένα επιπρόσθετο χάσμα στην μείωση των εκπομπών της τάξης του 1 δις CO₂eq ετησίως. Μάλιστα, υπάρχουν φόβοι διεύρυνσης του χάσματος αν υιοθετηθούν προτάσεις μερικών κρατών, που αδυνατίζουν ακόμα περισσότερο το μηχανισμό καταμέτρησης των εκπομπών από LULUCF.

Διπλομέτρηση των αντισταθμίσεων

Μέγεθος κενού: περίπου 0,3 δις τόνοι CO₂eq ετησίως

Σήμερα, στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου του Κιότο, ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης (CDM) επιτρέπει στις ανεπτυγμένες χώρες να επιτύχουν εν μέρει τους στόχους μείωσης των εκπομπών αγοράζοντας δικαιώματα εκπομπών από έργα σε αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτά τα έργα 'αντιστάθμισης των εκπομπών' χρησιμοποιούνται κατά κόρον σήμερα και υπολογίζεται ότι θα αφορούν περίπου 1,5 δις τόνους CO₂eq ετησίως έως το 2020. Υπάρχει διάχυτη ανησυχία ότι η υπερβολική εξάρτηση από έργα αντιστάθμισης εκπομπών θα επιτρέψει στις ανεπτυγμένες χώρες να συνεχίσουν να ρυπαίνουν και να επενδύουν σε ρυπογόνες επενδύσεις όπως π.χ νέες μονάδες λιγνίτη. Όσον αφορά την παγκόσμια διάσταση των έργων αντιστάθμισης υπάρχουν δυο βασικά προβλήματα: Η μη-επιπρόσθετη δράση και η διπλομέτρηση.

Οι αντισταθμίσεις δεν προσφέρουν επί της ουσίας καθαρές μειώσεις των εκπομπών, παρά μόνο στο βαθμό που επιτυγχάνονται οι στόχοι στα πλαίσια των διεθνών δεσμεύσεων. Στην πραγματικότητα, μάλιστα, μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση των εκπομπών γιατί μέρος των αντισταθμίσεων αφορούν μη-επιπρόσθετη δράση. Με άλλα λόγια προκύπτουν αντισταθμίσεις από έργα που θα συνέβαιναν ούτως ή άλλως στα πλαίσια των σεναρίων αναμενόμενης εξέλιξης. Είναι δύσκολο να εκτιμηθούν οι «μη-επιπρόσθετες» αντισταθμίσεις, αλλά ένας συντηρητικός υπολογισμός τις εκτιμά σε 20% επί του συνόλου των αντισταθμίσεων. Αυτό το 20% των πλασματικών μειώσεων αθροίζει συνολικά σε περίπου 0,3 δις τόνους το 2020.

Το δεύτερο πρόβλημα αφορά το ρίσκο διπλομέτρησης των μειώσεων εκπομπών που προκύπτουν από έργα αντιστάθμισης. Για παράδειγμα, ενδέχεται ένα έργο αντιστάθμισης σε μια αναπτυσσόμενη χώρα να επιφέρει μια μείωση των εκπομπών που θα προσμετρηθεί στους στόχους τόσο της ανεπτυγμένης χώρας που πλήρωσε για το έργο, όσο και της αναπτυσσόμενης χώρας που φιλοξενεί το έργο. Κάτι τέτοιο εννοείται πως θα αυξήσει το χάσμα των πλασματικών μειώσεων και δυστυχώς σήμερα δεν έχει επιτευχθεί πρόοδος στις κλιματικές διαπραγματεύσεις σχετικά με το πώς θα αποφευχθεί η διπλομέτρηση.

Οι στόχοι των ανεπτυγμένων χωρών πρέπει να διέπονται από πραγματισμό

Στην Κοπεγχάγη φάνηκε ξεκάθαρα ότι η συνολική μείωση εκπομπών από τις ανεπτυγμένες χώρες απέχει σημαντικά από τα όσα ορίζει η επιστήμη. Η Διακυβερνητική Επιτροπή του ΟΗΕ για το κλίμα (IPCC) έχει καταλήξει στο συμπέρασμα πως η επίτευξη του στόχου των 2° C συνεπάγεται μείωση των εκπομπών από τις ανεπτυγμένες χώρες κατά 25-40% έως το 2020, σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Αν μάλιστα θέλουμε να αυξήσουμε τις πιθανότητες να μείνουμε κάτω από τους 2° C, τότε οι ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να δεσμευθούν για στόχους μείωσης των εκπομπών που βρίσκονται πιο κοντά στο ανώτερο εύρος, δηλαδή κοντά στο 40%.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ

Στην πράξη, όμως, οι δεσμεύσεις των ανεπτυγμένων χωρών πριν, στη διάρκεια και μετά την Κοπεγχάγη αθροίζουν σε μείωση των εκπομπών κατά μόλις 13-18% έως το 2020, δηλαδή πολύ πιο κάτω από αυτό που πρέπει να γίνει. Επιπλέον, αυτές οι δεσμεύσεις διέπονται από πληθώρα κενών (παραθυράκια) που απειλούν με κατάρρευση τις όποιες δράσεις μείωσης των εκπομπών.

Το WWF εκτιμά πως τα κενά (που περιγράφηκαν εν συντομία πιο πάνω) ενδέχεται να επιτρέψουν στις ανεπτυγμένες χώρες να αυξήσουν τις πραγματικές εκπομπές τους κατά 7-10% έως το 2020. Αυτό δεν πρέπει να συμβεί. Οι ανεπτυγμένες χώρες πρέπει τάχιστα να ενδυναμώσουν τους στόχους τους. Πρέπει, επίσης, να κινηθούν τάχιστα για να κλείσουν τα κενά και να διασφαλίσουν την σαφήνεια των στόχων τους, με άλλα λόγια να πείσουν τους πολίτες ότι οι στόχοι τους θα επιφέρουν πραγματικές και αξιόπιστες δράσεις μείωσης των εκπομπών. Σε περίπτωση αποτυχίας θα μεγαλώσει το χάσμα μεταξύ των όσων προτείνονται και των όσων πρέπει να γίνουν.

4. Πως θα γίνει το πρώτο βήμα

Το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης δεν εξυπηρετεί την ανάγκη της ανθρωπότητας για μια καλή, φιλόδοξη και νομικά δεσμευτική συμφωνία για το κλίμα. Η χρήση του Συμφώνου μπορεί να ιδωθεί μόνο ως ένα ανεπαρκές μεν, αλλά πρώτο βήμα για την δημιουργία μιας ουσιαστικής συμφωνίας. Το άμεσο κλείσιμο των κενών και η επίδοση ξεκάθαρων πολιτικών εντολών στους διαπραγματευτές είναι οι καλύτεροι τρόποι για την αναζωογόνηση των κλιματικών διαπραγματεύσεων, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, και την επαναφορά ενός κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των χωρών.

Για να επιτύχουμε τον στόχο των 2° C, που περιέχεται στο Σύμφωνο της Κοπεγχάγης, οι χώρες πρέπει να ενδυναμώσουν τους στόχους μείωσης των εκπομπών. Η αύξηση των στόχων θα πρέπει να γίνει βάσει συγκεκριμένων δεικτών διαφάνειας, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί το κλείσιμο των κενών και να γίνει ξεκάθαρο προς όλους ότι οι δράσεις θα αφορούν πραγματικές και όχι πλασματικές μειώσεις.

Κατά την άποψη του WWF η γραμματεία της UNFCCC πρέπει να προχωρήσει σε τεχνική αξιολόγηση των στόχων που υποβλήθηκαν έως τις 31 Ιανουαρίου, κατά τα προβλεπόμενα στο Σύμφωνο. Στη συνέχεια, θα πρέπει να δοθεί εντολή στην γραμματεία να ετοιμάσει έκθεση για τη συμβατότητα των στόχων με την επιδίωξη συγκράτησης της αύξησης της θερμοκρασίας κάτω από τους 2° C. Η έκθεση θα πρέπει να ετοιμαστεί εγκαίρως ώστε να περιλαμβάνεται στα υπό συζήτηση κείμενα κατά την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων. Η έκθεση θα πρέπει, επίσης, να αποτελέσει τη βάση για την αλλαγή των στόχων, ώστε αυτοί να συμβαδίζουν με την επιστήμη.

Είναι επίσης εξίσου αναγκαίο το κλείσιμο των τεχνικών κενών. Αν δεν συμβεί αυτό, τότε ο κόσμος παγιδεύεται σε μια πορεία που θα οδηγήσει στην υπερθέρμανση του πλανήτη και την αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας κατά 3, 4 ή ακόμα περισσότερους βαθμούς Κελσίου. Οι επιπτώσεις για τους ανθρώπους και τη φύση θα είναι καταστροφικές. Τα παραθυράκια μπορούν να κλείσουν, όπως επίσης και τα κενά στην χρηματοδότηση και την μείωση των εκπομπών. Υπάρχουν πολλές προτάσεις και ιδέες για το κλείσιμο των κενών και την επίτευξη καινοτόμων λύσεων, όμως απαιτείται πολιτική δράση που θα ξεκλειδώσει τις διαπραγματεύσεις και θα τις οδηγήσει στην σωστή κατεύθυνση.

Σήμερα, κανείς δεν δικαιούται να νοιώθει ικανοποιημένος με το Σύμφωνο της Κοπεγχάγης. Θα αποβεί χρήσιμο μόνο εάν καθορίσει το δρόμο για το κλείσιμο των κενών, που αναφέρθηκαν προηγουμένως, και μόνο εάν ορίσει μια σειρά εφαρμόσιμων και στιβαρών δράσεων για την αποτροπή της κλιματικής αλλαγής.

Παρά την απογοήτευση που επικρατεί για την αποτυχία της Κοπεγχάγης, δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο. Κάθε χρόνος καθυστέρησης σημαίνει πραγματική και αμετάκλητη βλάβη για το περιβάλλον, τις κοινωνίες και τις οικονομίες. Η ανταπόκριση των ηγετών του κόσμου θα πρέπει επιτέλους να είναι άμεση και δημιουργική. Οτιδήποτε λιγότερο θα είναι απλά απαράδεκτο.